

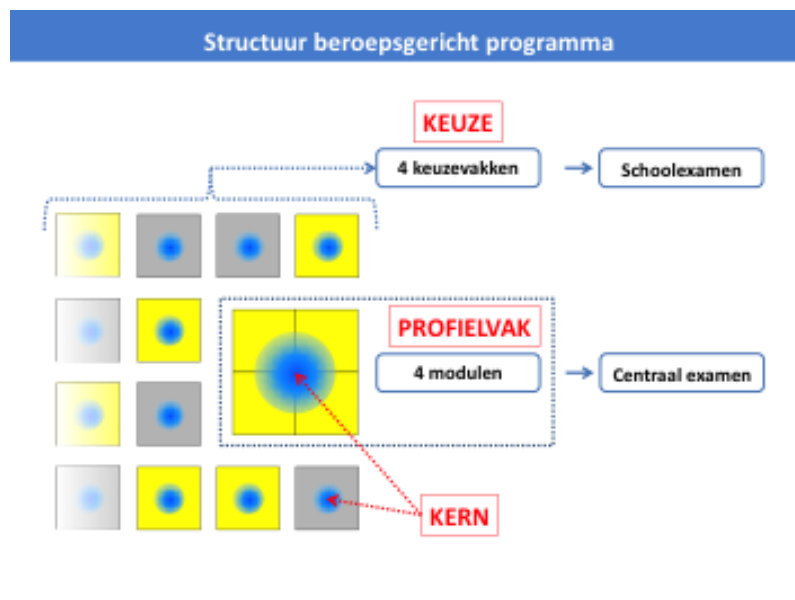
De nieuwe beroepsgerichte programma's vmbo

1. Inleiding

In het kader van het project vernieuwing beroepsgerichte examenprogramma's vmbo zijn nieuwe **examenprogramma's** ontwikkeld. In een examenprogramma staat wat leerlingen aan het eind van hun opleidingen moeten kunnen en kennen, welke vaardigheden ze moeten kunnen laten zien en welke theorie ze moeten beheersen.

Niet alleen de inhoud van de examenprogramma's is vernieuwd, ook de structuur kent een nieuwe opbouw. Elk beroepsgericht examenprogramma is op dezelfde manier opgebouwd en bestaat uit:

- een kern
- een beroepsgericht profielvak dat bestaat uit vier profielmodulen
- beroepsgerichte keuzevakken.

Om te kunnen slagen voor het beroepsgerichte vak moet een leerling examen hebben gedaan in:

- een beroepsgerichte profielvak: dit wordt afgesloten in het CSPE: basis en kaderberoepsgerichte leerweg alle 4 profielmodulen, gemengde leerweg 2 profielmodulen
- basis- kader beroepsgerichte leerweg vier beroepsgerichte keuzevakken, gemengde leerweg twee. Beroepsgerichte keuzevakken worden afgesloten in schoolexamens. Voor elk keuzevak wordt een cijfer op de eindlijst van de leerling vermeld. Een school geeft in zijn PTA aan hoe de schoolexamens georganiseerd zijn en hoe de cijfers van de keuzevakken tot stand komen.
- LOB: de leerling moet een loopbaandossier hebben opgebouwd.
- fde kern: deze wordt afgesloten in het CSPE en de schoolexamens.

Een examenprogramma zegt iets over de inhoud van het onderwijsprogramma: de stof in het examenprogramma moet ten minste aan de orde zijn geweest tijdens de lessen, maar zegt niets over de wijze waarop het onderwijsprogramma wordt aangeboden: de organisatie van het onderwijsprogramma.

2 Van examenprogramma naar onderwijsprogramma

In de periode dat de ontwikkelgroepen en sectorale vernieuwingscommissies de laatste hand legden aan de concept examenprogramma's, hebben de huidige pilotscholen gefungeerd als klankbordschool. Deze scholen kregen aan het eind van het schooljaar 2012– 2013 positief bericht dat ze daadwerkelijk deel konden nemen aan de pilot beroepsgerichte programma's, direct na de zomervakantie. Hoewel scholen steeds geïnformeerd zijn over het feit dat er bij de start van de pilot alleen een conceptexamenprogramma beschikbaar was, zijn ze hier behoorlijk van geschrokken. Ineens realiseerden docenten zich dat er geen kant-en-klaar lesmateriaal beschikbaar zou zijn bij de start van het schooljaar 2013-2014. Om scholen tegemoet te komen zijn in de zomervakantie van 2013 zogenaamde quick scans uitgevoerd. Op basis van conceptexamenprogramma's is nagegaan welke leerstof uit alle veel gebruikte methoden gebruikt kon worden bij het examenprogramma. In schema's is dit aan de pilotscholen beschikbaar gesteld.

Achteraf zeggen pilotscholen: de quick scans hebben ons geblokkeerd in het opnieuw denken over onderwijs. We zijn weer aan de slag gegaan met een methode (uitgevers stelden pdf's gratis beschikbaar) maar hebben niet nagedacht over de wijze waarop we ons onderwijs vorm wilden geven. Veel pilotscholen hebben gedurende de pilot een 'inhaalslag' gemaakt en hebben een visie op hun onderwijs ontwikkeld en/of bijgesteld.

Al snel kwam van pilotscholen het advies aan alle andere vmbo-scholen: start met het ontwikkelen van een visie op onderwijs.

De vernieuwing beroepsgerichte examenprogramma's is, volgens de pilotscholen, meer dan alleen de invoering van nieuwe examenprogramma's, er wordt een nieuwe structuur ingevoerd van kern, profiel en keuzevakken, die gevolgen heeft voor het hele onderwijsaanbod in de school.

Een van de aanwezigen tijdens een regionale bijeenkomst zei: 'dit is de grootste verandering van het vmbo sinds de invoering van de Mammoetwet'.

Omdat het optimaal benutten van de mogelijkheden van de structuur gevolgen heeft voor de hele bovenbouw van het vmbo is het goed hier met het hele team over na te denken en dit niet over te laten aan docenten beroepsgerichte programma's', aldus een teamleider van een van de pilotscholen.

Een ander advies: bepaal eerst als school hoe je wilt dat je onderwijs eruit moet zien en bekijk dan hoe je dat met behulp van de nieuwe examenprogramma's vorm wilt geven. Werk niet andersom: kiezen uit de examenprogramma's en dan bepalen op welke manier je je onderwijs in wilt richten.

De meeste pilotscholen zijn de pilot gestart met de profielmodulen. Aan deze keuze lagen een aantal overwegen ten grondslag:

- de profielmodulen waren wat verder uitgewerkt (en lag een versie van de examenprogramma's die het midden hield tussen een globaal geformuleerd examenprogramma en een syllabus)
- alle leerlingen moeten een heel profielvak volgen en daar CSPE in afleggen, door de keuze met het profielvak te starten bleven de leerlingen nog even bij elkaar
- scholen konden zich wat langer bezinnen op de vraag hoe, op welke manier en welke keuzevakken ze aan wilden gaan bieden.

3 Onderwijstijd

Opdracht voor de sectorvernieuwingscommissies (SVC's) was een examenprogramma te ontwikkelen dat 'qua omvang en tijd vergelijkbaar is met de huidige examenprogramma's.'

Bij de ontwikkeling van de oude examenprogramma's was voorgeschreven dat scholen 960 uur beroepsgericht onderwijs gaven. Dit voorschrift is echter door het vervallen van de verplichte lessentabel, niet meer van kracht. De opdracht is naar de SVC's vertaald in: maak in het examenprogramma eenheden die vergelijkbaar zijn qua omvang en ongeveer 100 uur omvatten. Deze 100 uur is naar de pilotscholen en het veld gecommuniceerd. Dit roept enorm veel vragen op, zowel van de pilotscholen als uit het bredere vmbo-veld.

Er hoeft niet 100 uur onderwijstijd aan een profielmodule of keuzevak besteed te worden. Dit mag meer en minder zijn belangrijk is wel dat de doelen bereikt worden. Ook uren die besteedt wordt aan examentraining, buitenschoolse opdrachten, stage, enz. in het kader van een module of keuzevak horen bij dat vak en maken dus deel uit van het totaal.

Pilotscholen geven tussen de 10 en 16 uur beroepsgerichte les in de week aan hun leerlingen. Vaak in de basisberoepsgerichte leerweg wat meer, in de kaderberoepsgerichte leerweg wat minder.

In de gemengde leerweg wordt ongeveer 4 uur per week beroepsgericht gegeven.

Het beroepsgerichte programma wordt in het algemeen in zogenaamde blokken van 3 tot 4 uur gegeven. Losse lessen van één uur komen op geen enkele pilotschool voor. Lesuren hebben wel een heel verschillende omvang, variërend van 30 tot 90 minuten. Veel voorkomende 'uren' zijn 30, 40, 45, 50, 60, 75 en 90 minuten.

Alle scholen in de pilot geven aan dat ze graag meer uren zouden willen geven, maar dat dat niet mogelijk is. Als reden geven ze aan dat er veel aandacht besteed moet worden aan avo-vakken. Met name de tijd die wordt ingeroosterd voor rekenen wordt hierbij genoemd.

Een belangrijke evaluatieve vraag is de overladenheid van het programma. Alle scholen geven aan dat het examenprogramma niet overladen is als er 10 tot 16 uur per week aan besteed kan worden. Daarmee is geen antwoord gegeven op de vraag of de inhoud van het examenprogramma juist gekozen is.

Een aantal scholen ziet als oplossing voor het, in hun ogen, beperkt aantal uren beroepsgericht in het derde en vierde leerjaar om al in het tweede leerjaar van het voortgezet onderwijs met profielmodulen of keuzevakken te beginnen. Niet alleen Vakcolleges kiezen hiervoor, ook van andere scholen komt dit geluid. Probleem is dat er in het tweede leerjaar nog geen toetsen afgenomen kunnen worden die meetellen voor het examen, maar dit probleem lossen scholen op door bijv. aan het begin van het derde leerjaar een proeve van bekwaamheid of SE-toets af te nemen die wel meetelt.

Uit 'het veld' komen berichten dat scholen drastisch teruggaan in uren beroepsgerichte, tot 7 uur per week. Op AOC's is dit al vrij gebruikelijk, daar wordt vaak maximaal één dag (maximaal 8 lesuren) beroepsgericht aangeboden.

Onduidelijk is of er een relatie is tussen vermindering van beroepsgerichte uren en de invoering van de nieuwe examenprogramma's. Duidelijk is wel dat in een beperkt aantal uren (12 of minder per week) het examenprogramma niet uitvoerbaar is.

Eemsdeltacollege, Delfzijl

Bij pilotscholen zijn creatief in het benutten van onderwijstijd.

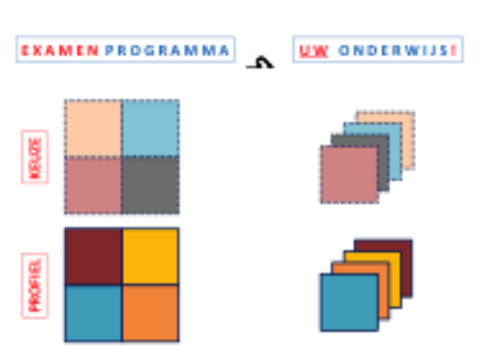
De pilotschool in Delfzijl heeft van alle profielmodulen 12 uur onderwijstijd afgehaald en heeft deze naar het eind van de opleiding verplaatst. Aan het eind van het vierde leerjaar wordt elke profielmoduul herhaald. Daarna hebben de leerlingen de mogelijkheid om aan één profielmoduul naar keuze nog een week extra aandacht te besteden ter voorbereiding op het centraal examen. Voor deze examentraining is door de docenten zelf extra leerstof ontwikkeld, passend bij het examenprogramma maar met voor de leerlingen nieuwe opdrachten.

Uit het feit dat er veel vragen over uren gesteld worden blijkt dat scholen het lastig vinden hier eigen keuzes in te maken. Opvallend is dat op veel scholen niet bekend lijkt te zijn dat er geen voorgeschreven lessentabel meer is in het Voortgezet onderwijs.

4 Organisatie van het onderwijs

Eerst een, dan twee, dan

Anvankelijk leefde bij pilotscholen het idee dat ze de verschillende onderdelen van het examenprogramma (profielmodulen en keuzevakken) als eenheden aan moesten bieden in een lineaire volgorde

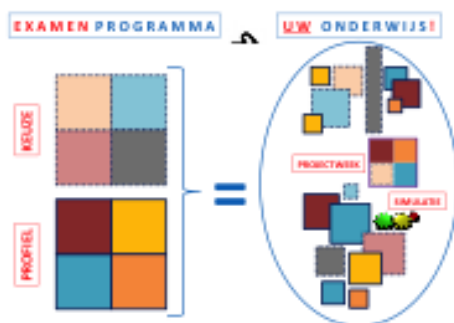
Op sommige scholen leverde dit problemen op. Eén school met het profiel E&O gaf aan dat leerlingen het erg saai vonden om gedurende ongeveer 8 weken 12 uur per week bezig te zijn met Administratie 1 en daarna 8 weken, 12 uur per week met Secretarieel 1 etc.

Jacobus Fruytier Scholengemeenschap, Apeldoorn

De Jacobs Fruytier Scholengemeenschap in Apeldoorn startte de pilot Z&W met de profielmodule 'Mens en gezondheid'. Eerst werd deze module helemaal doorgewerkt en afgesloten en daarna werd de profielmodule 'Mens en omgeving' aangeboden. Leerlingen vonden het erg saai om gedurende een aantal weken alle beroepsgerichte uren met één onderwerp aan de slag te zijn. Daarop heeft de school ervoor gekozen het programma echt zelf vorm te geven en daarbij scherp in de gaten te houden of alle onderwerpen aan de orde komen en alle doelen worden behaald. Leerlingen en docenten op deze school vind dit een fijne manier van werken.

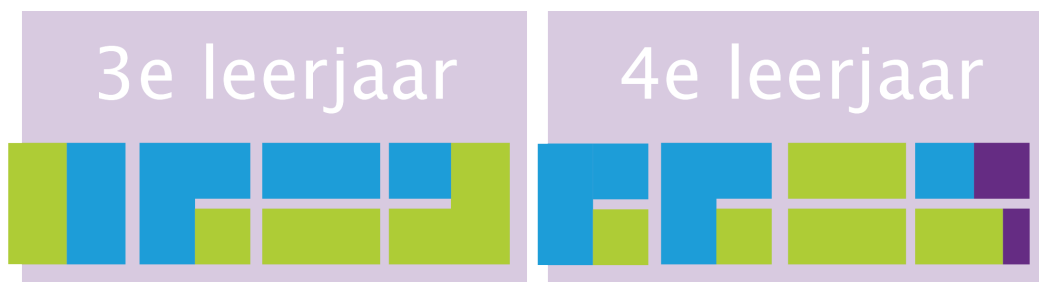
Hetzelfde examenprogramma wordt echter op Het Eemsdeltacollege wel lineair gegeven en op die school zijn zowel docenten als leerlingen daar erg tevreden over.

Om scholen te stimuleren zelf na te denken over onderwijs en hen duidelijk te maken dat examenprogramma en onderwijsprogramma niet een-op-een hetzelfde zijn is snel na de start van de pilot onderstaand plaatje gemaakt.

Dit opende bij een aantal scholen de ogen: ze gingen zelf aan de slag met hun onderwijs. Sommige scholen maken een volledig eigen onderwijsprogramma en houden in de gaten of alle doelen uit het examenprogramma voldoende aan de orde komen (bijv. SG Newton in Hoorn), andere blijven het programma 'bloksgewijs' invullen, of kiezen voor een combinatie van beiden. maar hebben daar dan wel bewust voor gekozen. In alle gevallen maakt de school zelf een onderwijsprogramma op basis van het examenprogramma.

In de praktijk kan een onderwijsprogramma er dan als volgt uitzien:

Eerste profielvak dan keuzevakken

Vrijwel alle pilotscholen bieden in het derde leerjaar het profielvak aan en in het vierde leerjaar de keuzevakken. Vanwege de beschikbare tijd (het derde leerjaar omvat nu een keer meer weken dan het vierde) wordt er vaak voor gekozen aan het eind van het derde leerjaar één keuzevak af te ronden, zodat er aan het eind van het vierde leerjaar, als voorbereiding op het centraal examen, tijd overblijft voor examentraining.

Deze organisatievariant komt in de praktijk het meest voor:

Na 2 jaar pilot zien we verschillende organisatie modellen, waarbij het opvallend is dat er toch scholen zijn die kiezen voor de eerste opzet, waarin elk 'blokje' als apart deel aangebonden wordt, en daar heel tevreden over zijn.

Scala College, Alphen aan den Rijn

Op het Scala College in Alphen aan de Rijn werken alle leerlingen E&O gedurende 8 weken aan dezelfde profielmodulen, maar allemaal op hun eigen manier. De docenten hebben de profielmodulen opgedeeld in 25 tot 30 kleinere opdrachten, die bij de start van de module allemaal voor de leerlingen beschikbaar zijn. Op een volgformulier wordt bijgehouden welke opdrachten een leerling heeft uitgevoerd. Binnen de periode dat er aan een module/keuzevak wordt gewerkt bepalen de leerlingen zelf wanneer ze waarmee aan de slag gaan en in welke volgorde ze de opdrachten uitvoeren. Beperking is het beperkte aantal plaatsen in het lokaal waar praktische vaardigheden uitgevoerd kunnen worden.

Gedurende de les zijn alle leerlingen druk bezig met verschillende opdrachten. Tijdens zogenaamd GROW-gesprekken wordt niet alleen gesproken over wat leerlingen geleerd hebben en welke ervaringen ze opgedaan hebben, maar ook waarom ze bijv. telkens met theorieopdrachten beginnen.

Leerlingen vinden het erg prettig dat ze zelf de volgorde van de opdrachten mogen bepalen en zijn hierdoor extra gemotiveerd.

Varianten in het organiseren

In de loop van de pilot hebben verschillende scholen hun eigen organisatiemodel ontwikkeld. Veel scholen geven aan dat ze nog lang niet uitontwikkeld zijn: 'Wij zijn pilotschool en mogen dus dingen uitproberen' is een opmerking die vaak gehoord wordt.

Maris College, Den Haag

Het Maris College Bohemen in Den Haag biedt het beroepsgerichte profielvak als één geheel aan en heeft het zelf verdeeld in acht periodes, passend bij de werkplekken van Zorg & welzijn. In het derde leerjaar moeten alle leerlingen de acht werkplekken doorlopen, telkens in wisselende groepen, die door de school samen worden gesteld. Elke twee en halve week wisselen de groepjes en de werkplekken tot ongeveer 8 weken voor het eind van het schooljaar het hele profielvak is afgerond. De laatste periode van het derde leerjaar wordt gebruikt voor één keuzevak. Leerlingen kunnen dan (en in het vierde leerjaar) kiezen uit tien keuzevakken. Elk keuzevak is een afgeronde eenheid.

Zowel aan de werkplekken in het profielvak als aan de keuzevakken zijn LOB-opdrachten gekoppeld.

2College, Oisterwijk

2College in Oisterwijk heeft weer een andere organisatievariant ontwikkeld.

Het profielvak wordt als één geheel, verdeeld over twee jaar aangeboden en omvat de helft van de voor beroepsgericht beschikbare onderwijstijd per week (6 uur, verdeeld over 2 uur koken, 2 uur theorie en 2 uur die flexibel wordt ingevuld). In de overige tijd per week worden keuzevakken aangeboden. Leerlingen kunnen uit meerdere keuzevakken kiezen. De keuzevakken worden door middel van korte workshops geïntroduceerd, waarna de leerlingen een keuze maken. Een keuzevak bestaat altijd uit een combinatie van binnen- en buitenschools leren.

De leerlingen van 2College vinden de combinatie van keuzevak en profielvak erg prettig, ook omdat een deel van elk keuzevak bestaat uit buitenschoolse activiteiten in de werksituatie.

Het Elde College, Schijndel

Het Elde college in Schijndel heeft voor een afwisseling van profielmodulen en keuzevakken gekozen. Voordeel hiervan is dat leerlingen telkens een periode 'iets moeten' en daarna 'iets kunnen kiezen'. Deze afwisseling bevalt deze school en de leerlingen erg goed. Leerlingen zijn steeds afwisselend bezig met iets dat moet en iets dat ze zelf kiezen.

5 Keuzevakken

Vrijwel alle pilotscholen zijn gestart met het profielvak. Aan het eind van het derde leerjaar/begin van het vierde leerjaar bieden veel pilotscholen keuzevakken aan. Ook hier worden verschillende modellen gehanteerd:

- Er worden x keuzevakken aangeboden en leerlingen mogen kiezen: SG Beilen in Beilen biedt binnen Z&W, na het verplichte profielvak, 8 keuzevakken aan waaruit leerlingen een keuze kunnen maken, elke nieuwe periode kan er opnieuw een keuze gemaakt worden. Dit proces wordt vier keer herhaald.
- Bij een profielvak zijn een aantal 'arrangementen' ontwikkeld, elk bestaande uit een combinatie van vier door de school gekozen keuzevakken. Een leerling kan een arrangement kiezen en heeft binnen het arrangement geen keuze meer. Het Twents Carmel College uit Oldenzaal heeft bijvoorbeeld op het profielvak HBR twee arrangementen ontwikkeld: front office en back office. Leerlingen kiezen een van de twee arrangementen en krijgen dan een pakket van 4 door de school vastgestelde keuzevakken. Op het profiel PIE heeft de school 4 arrangementen ontwikkeld. De arrangementen zijn tot stand gekomen in overleg met het ROC van Twente, het ROC waar vrijwel alle leerlingen naar doorstromen en gericht op de doorstroom van leerlingen.
- Een combinatie van beide: bijv. 2 keuzevakken staan vast en 2 keuzevakken mogen door de leerlingen zelf gekozen worden uit een door de school bepaald aanbod.
- Een profielvak wordt gevolgd door 4 keuzevakken, de leerling heeft geen keuze. Het Herle College in Heerlen heeft heel bewust voor deze variant gekozen.

Herle College, Heerlen

'Wij stonden op het punt om over te stappen op Techniek breed toen de mogelijkheid zich aandeed om met de pilot nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's vmbo mee te doen. We hebben ervoor gekozen de stap te wagen en de profielen PIE, BWI en M&T aan te bieden. Nu hebben we ons vak weer terug', aldus docenten van deze school.

'Met de profielen hebben we ook een nieuw didactisch concept op onze school ingevoerd: oplossingsgericht werken. Leerlingen worden uitgedaagd zelf oplossingen te zoeken voor opdrachten. Dat maakt dat bijv. een bankje dat elke leerling bij BWI moet maken er telkens anders uitziet.

Omdat we zijn overgestapt op nieuwe examenprogramma's en een nieuw onderwijsconcept hebben we er heel bewust voor gekozen leerlingen nu een vaste set van keuzevakken op elk profielvak aan te bieden. Er valt voor hen nog niets te kiezen. Dat doen we om overzicht te houden: rust in het hoofd van docenten zorgt voor rust bij de leerlingen. Op termijn gaan we meer keuzemogelijkheden aanbieden en kunnen er ook profieloverstijgende keuzevakken gekozen worden.

Daarnaast werken we al aan integratie van avo- en beroepsgerichte programma's, zodat het onderwijs voor de leerling meer een samenhangend geheel wordt'.

Zet een stip op de horizon

Voor welke variant van keuzevakken ook gekozen wordt pilotscholen adviseren scholen 'een stip op de horizon' te zetten: bepaal als school waar je naar toe wilt groeien en op welke manier je dat wilt doen. Bied niet 120 keuzevakken in één keer aan!

De keuze voor keuzevakken is op veel pilotscholen tot stand gekomen door te kijken naar de doorstroom van leerlingen. Voor welke opleidingen kiezen leerlingen na het vmbo? Welke keuzevakken passen bij de richtingen waarin de leerlingen doorstromen? Dit zijn vragen die veel pilotscholen zich gesteld hebben en die mede als basis hebben gediend bij het bepalen van het eerste aanbod aan keuzevakken.

Calvijn College, Krabbedijke

Wij dachten dat veel leerlingen uit ons afdeling Motorvoertuigentechniek door stroomden in deze sector. Bij nader onderzoek van de doorstroom bleek dat leerlingen juist vaak niet voor de mobiliteitsbranche kozen. Dit maakt dat we nog eens goed nadenken over de keuzevakken die we straks op ons profiel Mobiliteit en Transport aan willen gaan bieden (de school is gestart met de pilot voor Zorg & welzijn)

Regels rond keuzevakken:

- Voor het aanbieden van keuzevakken is geen licentie nodig. Ook keuzevakken die horen tot een profiel waarvoor een school geen licentie heeft mogen door die school aangeboden worden
- Profielmodulen kunnen als keuzevak aangeboden worden (en worden dan afgesloten met een schoolexamen). Een leerling mag niet meer dan twee profielmodulen uit één profielvak als keuzevak volgen.
- Leerlingen in de gemengde leerweg met 2 twee profielmodulen die niet zijn aangewezen als stof voor het CSPE als keuzevak volgen.

Tijdens regiobijeenkomsten en in vragen die via de website gesteld worden, wordt vaak opgemerkt dat alleen grote scholen veel keuzemogelijkheden kunnen bieden aan hun leerlingen. In de praktijk van de pilotscholen blijkt dit niet het geval te zijn. Ook kleine scholen zien kans leerlingen keuzes te bieden.

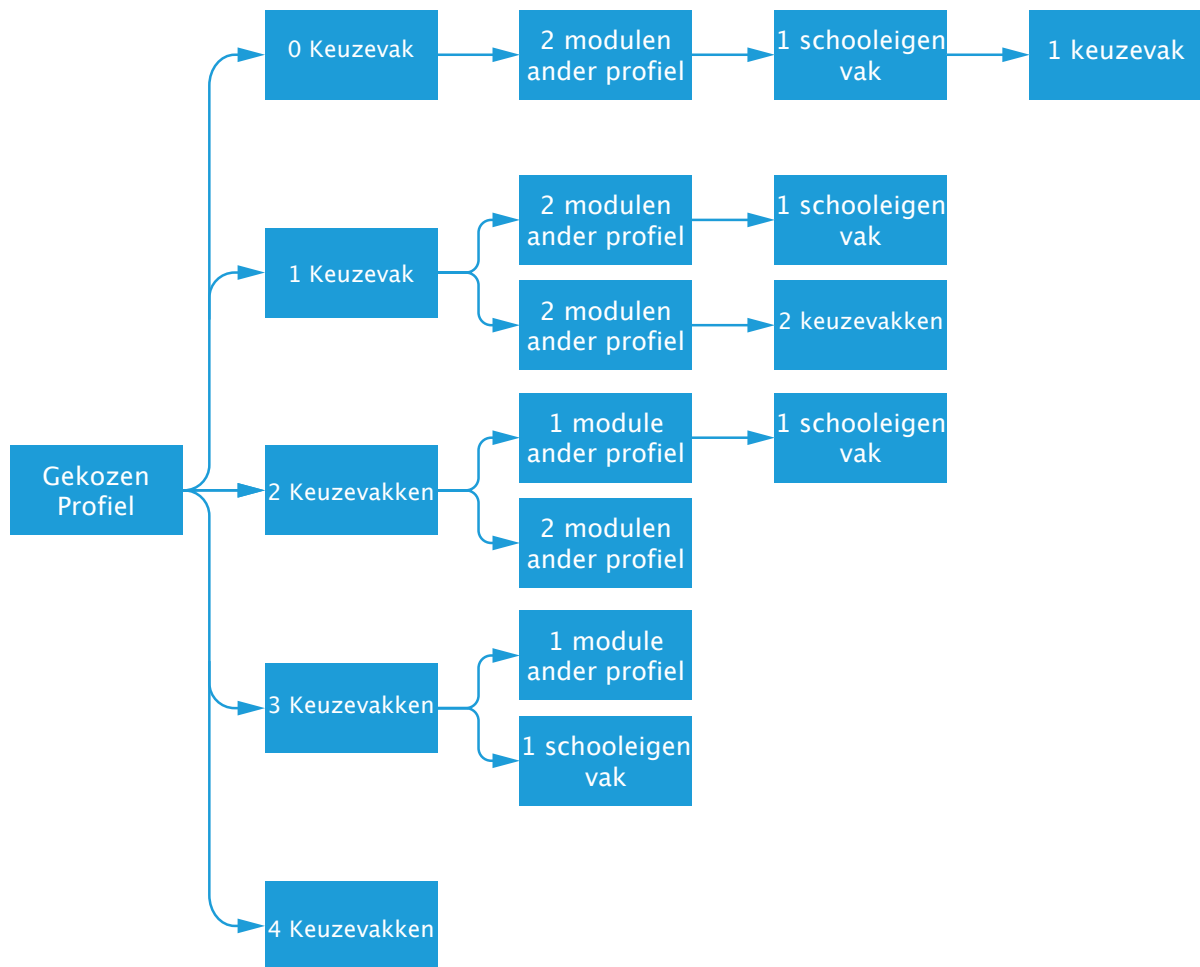
Wel zien we verschillen tussen sectoren. In de pilots bieden de scholen die deelnemen aan het profiel Zorg & welzijn veel meer keuzevakken en daarmee keuzemogelijkheden aan hun leerlingen dan bijv. scholen die deelnemen meteen technisch profiel of met Horeca, bakkerij en recreatie. Het profiel E&O zit daar een beetje tussenin. Voor de profielen Groen, MVI en D&P is het, enkel op basis van de eerste 8 maanden van dit schooljaar 2014-15 nog te vroeg om rond aanbod van keuzevakken een eerste conclusie te trekken.

Aandachtspunten bij het kiezen van keuzemogelijkheden:

- Docenten moeten boven de lesstof staan en snel kunnen schakelen of snel een beroep kunnen doen op een collega
- Docenten moeten er vertrouwen in hebben dat leerlingen ook aan het werk zijn als er niet direct toezicht is
- Direct leidinggevenden moeten docenten het vertrouwen geven dat ze kunnen differentiëren in de klas en zo meer keuzevakken aan kunnen bieden
- Het lesrooster moet de mogelijkheid bieden aan leerlingen om meer keuzevakken te volgen.

Twents Carmel College, Oldenzaal

Tijdens een rondleiding door de school zijn drie leerlingen in een hoek van een technieklokaal aan het schilderen. 'Kijk' zegt de docent, 'dit is mogelijk dankzij de nieuwe structuur. Nu kan een beperkt groepje voor het keuzevak schilderen kiezen. In de oude situatie was de afdeling schilderen bij ons op school gesloten omdat er te weinig leerlingen voor waren.'

Profieloverstijgende keuzevakken

De structuur maakt het mogelijk bij profielvak A keuzevakken van profielvak B te volgen, zogenaamde profieloverstijgende keuzevakken. Op dit moment bieden nog niet veel pilotscholen deze mogelijkheid aan hun leerlingen. Wel zeggen veel pilotscholen dat ze dit op termijn willen gaan doen. "Wij zetten de deuren tussen de profielen open, zodra dat kan" zegt 2College in Oisterwijk (waar de scheiding tussen de profielen Z&W en E&O letterlijk een deur is).

"Wij moeten buiten het lesrooster geplaatst worden", zei het Scala College in Alphen aan den Rijn, daarmee bedoelend: de beroepsgerichte programma's moeten, voor meerdere profielen tegelijk, in blokken geroosterd worden, zodat er geen lesuitval plaatsvindt als een leerling van E&O en keuzevak bij Z&W wil volgen.

Dit kan door bijv. alle derde jaars leerlingen gelijktijdig hun beroepsgericht programma te laten volgen en op een ander moment alle vierde jaars.

De beslissing of het mogelijk is profieloverstijgende keuzes te maken is een beslissing die niet alleen door docenten genomen kan worden. Deze beslissing heeft consequenties voor de programmering van de beroepsgerichte uren. Voor een lesrooster gemaakt wordt moet eerst beslist worden welke keuzes een school mogelijk wil maken. Nadenken over de organisatie van onderwijs mag niet geblokkeerd worden door roosters.

Ook bij profieloverstijgende keuzevakken hoeft niet alles mogelijk gemaakt te worden. Een docent: 'het programmeren van de keuzevakken lukt nog niet bij ons op school, want de directie wil dat elke leerling alle keuzevakken kan kiezen. Een leerling Z&W moet dus ook een keuzevak laten kunnen kiezen.'

In de praktijk zal dit misschien een enkele keer voorkomen. Een school moet afwegen of ze elke individuele keuze op voorhand mogelijk wil maken of een oplossing gaat bedenken als een keer een leerling iets wil wat waar de organisatie op dat moment niet in voorziet.

Regionaal ontwikkelde keuzevakken

Scholen hebben de mogelijkheid zelf keuzevakken te ontwikkelen. Voor het eerste pilotcohort heeft maar een beperkt aantal scholen van deze mogelijkheid gebruik gemaakt.

School	Profiel	Naam keuzevak
Nuborgh College Oostenlicht, Elburg	M&T	<ul style="list-style-type: none"> Fietstechniek 2 Gemotoriseerde tweewielers 2
Teylingen College KTS, Voorhout	PIE	<ul style="list-style-type: none"> Verspanen 2 Woonhuisbeveiliging
	HBR	<ul style="list-style-type: none"> Productie en Verkoop Broodbakken 2 Banketbakken 2
	BWI	<ul style="list-style-type: none"> Metselen 2
Twents Carmel College, Oldenzaal	E&O en HBR	<ul style="list-style-type: none"> Buitenschools leren in de regio. Dit keuzevak is voor het schooljaar 2014-2015 goedgekeurd, maar kan daarna niet meer aangeboden worden, omdat buitenschools leren een didactische werkvorm is en geen onderwijsinhoud.

Teylingen College KTS, Voorhout

KTS Teylingen doet met alle beroepsgerichte vakken die ze in huis hebben mee aan de pilots. De school biedt de profielen PIE, BWI en HBR aan.

Door de nieuwe structuur bieden de programma's c.q. het profielvak veel minder diepgang dan de traditionele afdelingsvakken. Dit kan opgeheven worden door de keuzevakken slim in te richten.

KTS Teylingen heeft zelf de keuzevakken gedetailleerd uitgewerkt. Zodat voor het MBO duidelijk is wat leerlingen precies leren. Daarnaast heeft de school, samen met het MBO, keuzevakken ontwikkeld:

- Bij PIE: woonhuisbeveiliging en verspanende technieken
- Bij HBR: verkoop van producten, broodbakken 2 en banketbakken 2
- Bij BWI: metselen 2

Alle leerlingen moeten een van deze keuzevakken volgen, afhankelijk van het profiel dat ze volgen.

KTS Teylingen heeft de inhoud van de keuzevakken samen met het MBO ontwikkeld op basis van de kwalificatiedossiers die in het MBO gebruikt worden. Met succes afgeronde keuzevakken bieden een voorsprong in het MBO.

Ook niet pilotscholen ontwikkelen zelf keuzevakken. In Brabant wordt gewerkt aan keuzevakken waarin leerlingen kennis maken met Topsectoren die van belang zijn in die regio. In de Achterhoek, rond het Graafschap College werken vmbo's en mbo samen aan keuzevakken die de doorstroom naar het mbo bevorderen. Daarnaast werken individuele vmbo-scholen aan keuzevakken specifiek gericht op hun regio en/of leerlingen.

Voor de ontwikkeling van regionale beroepsgerichte keuzevakken zijn een format en criteria ontwikkeld. De eerste versie hiervan is voorgelegd aan koppels van vmbo- en mbo-scholen die al aan de slag waren met het zelf ontwikkelen van keuzevakken. Op basis van hun commentaar zijn de criteria waaraan een regionaal keuzevak moet voldoen bijgesteld. Het project heeft hier opgetrokken samen met de MBO Raad. Sinds april 2015 kunnen organisaties hun voorstellen voor regionaal ontwikkelde keuzevakken indienen bij de regiegroep, zie www.vernieuwingvmbo.nl/regionaal-keuzevakken-ontwikkelen.

Stage/buitenschools leren hoort bij het onderwijsprogramma

Scholen maken onderwijs. Uitgangspunt vormen onder andere de examenprogramma's, maar scholen kiezen zelf, op basis van hun pedagogisch didactische visie hoe ze hun onderwijs vorm geven. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van leren in de praktijk. Veel vmbo's bieden leerlingen deze mogelijkheid, maar er is geen sprake van een verplichte stage of BPV zoals in het MBO.

Buitenschools leren is een belangrijk onderdeel van de beroepsvoorbereiding van leerlingen, daarover is iedereen het eens. Tijdens buitenschoolse opdrachten doen leerlingen ervaringen op die erg belangrijk zijn in hun LOB-proces, die bijdragen aan het maken van keuzes. Stage/buitenschools leren in het vmbo is niet verplicht en wordt dat ook niet. In het vmbo wordt stage/buitenschools leren gezien als een didactische werkvorm. Een keuzevak kan dan ook niet alleen bestaan uit 'stage'. Stage-uren kunnen wel meetellen in de beroepsgerichte uren. Een keuzevak kan ook uit binnen- en buitenschoolse activiteiten bestaan, maar moet wel inhoud hebben en niet alleen bestaan uit: 'leren werken' of 'ontwikkelen van een beroepshouding'.

Veel pilotscholen laten leerlingen in de derde klas twee weken stage lopen in de richting van hun profielvak om zo te ervaren hoe het is om in die richting te werken.

Nog een keer Teylingen College KTS, Voorhout

Leerlingen PIE maken een onderdeel van een opdracht van het beroepsgerichte profielvak in een bedrijf. Dit onderdeel is essentieel, zonder dit onderdeel kan de opdracht niet gemaakt worden. In het bedrijf weet de begeleider precies wanneer welke leerling komt en wat hij moet doen. De leerling maakt op deze manier kennis met het bedrijf, werkt met machines, krijgt begeleiding van een vakman en komt met het gemaakte onderdeel weer naar school om verder te werken. Op deze manier wordt niet alleen een vakvaardigheid geoefend, maar wordt er ook gewerkt aan LOB. Uiteraard wordt er op school, tijdens LOB-activiteiten, teruggekeken op het bedrijfsbezoek.

Een aantal scholen kent ook een stage in het vierde leerjaar. Sommige scholen hebben deze laatste stage afgeschaft omdat hij, in hun visie, niet meer past bij het door hun ontwikkelde onderwijsprogramma. Vaak hebben deze scholen aan de keuzevakken buitenschools opdrachten gekoppeld.

Eerst keuzevakken dan profielvak

In principe kan een school er voor kiezen eerst keuzevakken aan te bieden en leerlingen daarna een profielvak te laten kiezen. In de praktijk blijkt het lastig te zijn als aan het begin van het derde leerjaar nog voor verschillende profielen gekozen kan worden, omdat dan ook de profielgebonden algemeen vormende vakken (nu nog: sectorvakken) nog niet vaststaan. Het maakt veel uit of een leerling uiteindelijk examen doet in het profiel BWI (waar wiskunde en natuurkunde profielgebonden vakken zijn) of E&O (waar Economie en Frans, Duits of wiskunde profielgebonden vakken zijn). De meeste scholen zijn niet in staat de keuze open te laten en alle profielgebonden vakken in het derde leerjaar aan te bieden.

Voor de gemengde leerweg (waar leerlingen in drie avo-vakken examen doen) lijkt het omdraaien van profielvak en keuzevakken wel mogelijk te zijn. Door drie verplichte avo-vakken, en soms, in de derde, nog een extra vak, kan de keuze voor verschillende profielen uit verschillende sectoren open gehouden worden. Voor de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg is dit lastig, de school moet dan altijd in de derde klas tenminste één profielgebonden vak extra aanbieden en alle leerlingen verplicht wiskunde laten volgen.

Deze organisatievariant komt in de praktijk van de pilotscholen op dit moment niet voor.

Een afgeleide vorm komt wel voor: het open laten van de keuze voor een profiel binnen een sector.

Vechtdal College, Hardenberg

In het derde leerjaar starten alle leerlingen in een profielvak (de keuze is in het tweede leerjaar gemaakt). Alle leerlingen die de profielen BWI, M&T en PIE volgen krijgen gelijktijdig les in één grote praktijkruimte. In het eerste pilotjaar, 2013-2014, volgden 80 leerlingen op hetzelfde moment onderwijs. In het schooljaar 2014-2015 is dit in de derde klas opgelopen tot 120. Dit kan nog net, meer leerlingen passen er gelijktijdig niet in het lokaal. Een voordeel van gelijktijdig les in één grote praktijkruimte is dat leerlingen die bijvoorbeeld het profielvak PIE volgen zien waar hun medeleerlingen bij BWI aan werken. Mocht blijken dat een leerling in plaats van PIE toch liever BWI zou willen volgen, dan biedt de school deze mogelijkheid. De leerling kan switchen tot na de tweede profielmodule. Alleen leerlingen die gemotiveerd aan kunnen geven waarom ze willen switchen (LOB-gesprek) krijgen die mogelijkheid. De profielmodulen die de betreffende leerling al heeft gevolgd worden afgesloten met een schooexamen en gelden voor die leerling als keuzevakken. De leerling doet uiteindelijk examen in het profielvak waarvan hij alle vier de modulen heeft gevolgd.

In het eerste leerjaar hebben ongeveer 20 leerlingen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om te switchen. Docenten geven aan dat dit belastend is, omdat er telkens nieuwe leerlingen aansluiten en zij de basisbeginselen binnen het profiel moeten leren (welke gereedschappen gebruiken we, hoe gaan we daarmee om, enz.) maar dit nadeel weegt niet op tegen het voordeel dat leerlingen het profiel van hun keus kunnen volgen: dit motiveert leerlingen.

Begeleiden bij het maken van keuzes

Alle pilotscholen begeleiden hun leerlingen bij het maken van keuzes. Soms in de vorm van gesprekken, soms ook op andere manieren, bijvoorbeeld:

- Door workshops te geven rond keuzevakken, zodat leerlingen weten wat een keuzevak inhoudt
- Door presentaties te geven rond keuzevakken
- Door leerlingen aan elkaar te laten vertellen wat een keuzevak inhoudt

De keuze voor keuzevakken komt ook op verschillende manieren tot stand:

- Door leerlingen te laten solliciteren naar een keuzevak, waarin ze in een sollicitatiebrief (onderdeel van Nederlands) moeten motiveren waarom ze een keuzevak willen gaan volgen
- Door leerlingen aan het eind van het derde leerjaar vier keuzevakken te laten kiezen of door na elke periode opnieuw de mogelijkheid te bieden een keuze te maken
- Door leerlingen een voorkeur aan te laten geven 1, 2 en 3. De docent bepaald dan welke leerling welke keuzevak volgt.
- Door met de leerling en diens ouders te bespreken welk(e) keuzevak(ken) het beste gekozen kunnen worden.

Veel scholen geven aan dat ze het nog wel lastig vinden om leerlingen te begeleiden bij het maken van deze keuzes. Een vraag waar veel scholen tegenaan lopen is: Wat doe je als een leerling met een vriendje of vriendinnetje mee kiest en niet zijn eigen weg volgt? Antwoord van een van de pilotscholen: leerling X koos net als zijn vriendinnetje voor het keuzevak haarverzorging. Hij kwam er snel achter dat dit niets voor hem is, maar moet het keuzevak wel afmaken en een goed cijfer halen, dat komt immers op zijn cijferlijst. Hij laat het wel uit zijn hoofd een volgende keer weer hetzelfde te kiezen als een vriendje of vriendinnetje.

6 Examinering

SE - CSPE

Met de keuze te starten met het beroepsgerichte profielvak liepen pilotscholen ook direct tegen een probleem aan: dit deel van het programma wordt afgesloten met het CSPE en dat vindt plaats aan het eind van het vierde leerjaar. Pilotscholen is voor de start van de pilot verteld dat de volgorde SE – CSPE zeker in de eerste periode van de pilot niet zou veranderen, zij hebben echter keer op keer gevraagd of dit ook anders kan.

Er zijn echter ook scholen die zeggen: het CSPE is de afsluiting van twee jaar onderwijs en dat willen we zo laten.

Plan van toetsing en afsluiting

Het PTA leverde tijdens de pilot veel discussie op. Uit deze discussie komen verschillende beelden naar voren:

- scholen/docenten vinden het erg lastig een PTA op te stellen, ze zijn onvoldoende op de hoogte van de regels rond een PTA en 'rommelen maar wat aan', met als gevolg dat er PTA's worden ingeleverd die totaal onbegrijpelijk zijn en/of alleen uit cijfertjes bestaan. Lang niet alle PTA's bevatten de informatie die ze moeten bevatten.
- een PTA wordt vooral voor de onderwijsinspectie gemaakt. Het is zelden het communicatiemiddel naar leerlingen zoals de bedoeling is en op basis waarvan de leerling weet hoe zijn examen eruit gaat zien.
- Tijdens de schoolexamens wordt de stof van het CSPE veelvuldig getoetst, soms zelfs uitsluitend getoetst. Sommige scholen zijn in de veronderstelling dat schoolexamen die CSPE-stof als onderwerp hebben niet in het PTA opgenomen hoeven te worden.

Een pilotschool vertelde, tijdens het schoolbezoek, dat ze, tijdens het maken van het nieuwe PTA, tot de ontdekking waren gekomen dat de leerlingen 80 toetsen krijgen over het beroepsgerichte programma in 2 leerjaren. Dit vonden de docenten wel wat veel. Men is kritisch gaan kijken naar alle toetsen en heeft dit teruggebracht naar een aanvaardbaar aantal.

De meeste pilotscholen willen dat de profielmodulen getoetst worden tijdens schoolexamens. Vooral scholen die het hele profielvak in het derde leerjaar aanbieden zijn hier voorstander van. Docenten en hun leidinggevendenden zeggen letterlijk: 'als het niet meetelt doen leerlingen niets'.

Dat toetsen ook mee kunnen tellen in de overgang van de derde naar de vierde klas is in de ogen van veel docenten niet voldoende. Leerlingen lijken alleen te werken als toetsen zogenaamde PTA-toetsen zijn, maar of ze ook werkelijk in het PTA staan is de vraag.

Op de vraag van scholen hoe ze een PTA kunnen maken als leerlingen keuzevakken kunnen kiezen is de suggestie gedaan om voor elke keuzevak dat aangeboden wordt een PTA te maken, zodat een leerling kan zien op welke manier een keuzevak afgesloten wordt.

In het nieuw vmbo worden keuzevakken met naam en cijfer op de cijferlijst van een leerling vermeld. Voordeel hiervan is dat keuzevakken en SE's serieuzer genomen worden dan op een aantal scholen tot nu toe het geval is.

Leerlingen dreigen te hoge cijfer te halen

Zonder uitzondering zijn alle pilotscholen enthousiast over de mogelijkheden die de nieuwe structuur van profielvak en keuzevakken bieden. Ook leerlingen vinden het leuk om keuzevakken te volgen, vooral als ze die zelf kunnen kiezen. De leerlingen zijn extra gemotiveerd, ze doen immers iets waarvoor ze gekozen hebben. Een potentieel probleem dat door veel pilotscholen wordt gesignaleerd is dat leerlingen te hoge cijfers dreigen te halen voor de keuzevakken. Omdat het gaat om een zelf gekozen vak, dat past bij de interesse van de leerling is de leerlingen daarvoor extra gemotiveerd en is de kans dat hij een goed cijfer haalt groot. Enerzijds wordt dat gestimuleerd, omdat de cijfers voor de keuzevakken op de cijferlijst van de leerling komen te staan, anderzijds

zijn met name scholen hiervoor bevreemd. Zij hanteren de regel dat het verschil tussen het centraal examen en schoolexamens niet groter mag zijn dan 0,5 (passend bij het inspectiekader) en zien dat leerlingen voor de keuzevakken te hoge cijfers halen.

Zowel tijdens pilotbijeenkomsten als tijdens bijeenkomsten in het land wordt dit probleem regelmatig gesignaleerd. Vanuit de projectleiding wordt voortdurend aangegeven dat het verschil van 0,5 uit het inspectiekader geldt voor alle vakken en alle leerlingen van de school over de laatste drie jaar, maar schooldirecties 'vertalen' deze regel naar individuele leerlingen en gaan niet akkoord met een groter verschil. Dit kan opgelost worden door de regel, in elk geval voor de beroepsgerichte programma's, los te laten.

Een extra reden voor het loslaten van de 'inspectieregel' is het feit dat de structuur van de nieuwe beroepsgerichte programma's het mogelijk maakt dat een leerling een beroepsgericht profielvak en beroepsgerichte keuzevakken volgt die niet een-op-een bij elkaar passen, bijvoorbeeld omdat de leerlingen zich breed wil oriënteren of omdat hij na het profielvak tot de ontdekking komt dat zijn toekomst toch bij een ander profiel ligt en keuzevakken volgt die bij dat profiel van zijn toekomst passen. Het is logisch dat een leerling hogere cijfers haalt voor iets waar hij met meer plezier aan werkt.

Slaag- zakregeling

Bij het nieuwe examenprogramma hoort een nieuwe slaag- zakregeling. Deze is uitgewerkt in de notitie 'vmbo: de nieuwe profielen en de slaag- zakregeling'. Aanvankelijk was het voorstel het profielvak af te sluiten met een CSPE en de keuzevakken af te sluiten met een SE. Hiertegen kwam van pilotscholen erg veel bezwaar, zij willen de mogelijkheid hebben om ook voor het profielvak schoolexamens te geven, omdat: leerlingen anders het profielvak tot het examen niet serieus nemen. In overleg met de pilotscholen is een aangepaste regeling uitgewerkt waarbij scholen kunnen kiezen uit twee varianten. Deze regeling ziet er als volgt uit:

Slaag - zakregeling					
Variant A	Examenprogramma				
	Profielvak CSPE 1/2	KV SE1 1/8	KV SE2 1/8	KV SE3 1/8	KV SE4 1/8
Variant B	Examenprogramma				
	Profielvak CSPE 1/2	KV SE1 1/10	KV SE2 1/10	KV SE3 1/10	KV SE4 1/10

Berekening eindcijfer beroepsgericht examenprogramma:

- variant A: ((cijfer cspe profielvak x4) + de 4 cijfers voor de schoolexamens) : 8
- variant B: ((cijfer cspe profielvak x 5)+ de 5 cijfers voor de schoolexamens) : 10

Voor de gemengde leerweg ziet de regeling er als volgt uit:

Slaag - zakregeling			
Variant A	Examenprogramma		
	Profielvak CSPE 1/2	KV SE1 1/4	KV SE2 1/4
Variant B	Examenprogramma		
	Profielvak CSPE 1/2	KV SE1 1/6	KV SE2 1/6

Berekening eindcijfer beroepsgericht examenprogramma:

- variant A ((cijfer cspe profielvak x2) + de 2 cijfers voor de schoolexamens) : 4
- variant B: ((cijfer cspe profielvak x 3)+de 3 cijfers voor de schoolexamens) : 6

Pilotscholen zijn met dit voorstel erg tevreden. Zolang het niet mogelijk het CSPE af te nemen direct nadat een leerling het profielvak heeft afgesloten kiezen voor scholen voor variant B van beide regelingen. Ook in het vmbo-veld is het voorstel voor de slaag- zakregeling goed gevallen.

7. Loopbaanoriëntatie en begeleiding

Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB) krijgt een belangrijke plaats in het nieuwe vmbo. Iedereen in het vmbo vindt dat een goede zaak, maar hoe geef je vorm aan LOB, hoe kom je tot een LOB-beleidsplan in de school en hoe voer je loopbaanreflectiegesprekken met leerlingen? Vragen die niet alleen van pilotscholen komen, maar ook van veel andere scholen.

Het LOB-project van de VO-raad had tot doel het denken over LOB te stimuleren. Dat is gelukt, scholen vinden het belangrijk leerlingen te leren keuzes te maken. Docenten hebben echter veel behoefte aan professionalisering en ondersteuning, naast antwoord op vragen als: hoe organiseer ik LOB in de school, hoe maak ik voldoende tijd vrij voor loopbaangesprekken en hoe maak ik van losse LOB-activiteiten, LOB-beleid?

In januari 2015 is de LOB handreiking verschenen om scholen steun te bieden bij het opzetten van LOB en LOB-beleid. In maart 2015 is een LOB-animatie verschenen, bedoeld om aan leerlingen en hun ouders uit te leggen waarom LOB belangrijk is en hoe dit op school opgepakt wordt. Deze animatie is zo gemaakt dat scholen er op aan kunnen sluiten met hun eigen LOB-verhaal, zie www.vernieuwingvmbo.nl/lob.

Maris College, Den Haag

Voor de pilot begon liepen leerlingen Z&W in het derde en vierde leerjaar 2 weken stage. In de pilot kunnen leerlingen kiezen uit 10 keuzevakken. Stagebedrijven passen niet altijd bij de door de leerling gekozen keuzevakken, daarom heeft de school ervoor gekozen aan elk keuzevak een LOB-opdracht te koppelen. Deze LOB-opdracht moet buiten de school worden uitgevoerd, maar op welke manier dat gedaan wordt is aan de leerling. De ene leerling brengt een bezoek aan een beroepsbeoefenaar en spreekt met haar over haar werk, de andere leerling bezoekt een vervolgopleiding en loopt een dagje mee, de derde organiseert een activiteit of loopt een paar dagen stage. Elke buitenschoolse activiteit is goed, maar vooraf moet aangegeven worden welke activiteit de leerling uit wil voeren, waarom en wat hij/zij daar denkt te leren. Daarnaast mag de leerling niet bij elk keuzevak voor dezelfde activiteit kiezen.

De ervaringen die de leerling opdoet worden vastgelegd in het loopbaandossier van de leerling en besproken tijdens LOB-gesprekken.

Uitgevers springen massaal in op LOB, maar voorkomen moet worden dat loopbaanreflectiegesprekken vervangen worden door een beroepentest of het beeld ontstaat dat 'als je maar vastlegt wat je doet' je goed bezig bent, zoals een docent voertuigentechniek tijdens een regiobijeenkomst zei.

Met de MBO Raad wordt gesproken over resultaten van LOB die leerlingen meenemen naar intakegesprekken bij het ROC/AOC en wat de wensen daarin zijn van het vervolgonderwijs. Met de VO-raad is overleg gaande over de positie van LOB in een plusdocument.

8 Lesmateriaal

Verschillende uitgevers zijn bezig met de ontwikkeling van lesmateriaal. Uitgevers richten zich vooral op de beroepsgerichte profielvakken, die worden straks door grote groepen leerlingen gevolgd, grotere groepen dan bij de afdelingsprogramma's het geval was.

Vanuit het scholenveld komen twee geluiden:

- Het duurt allemaal erg lang.
- Het concept materiaal is vaak niet vernieuwend. Docenten van pilotscholen zijn over het algemeen teleurgesteld over het concept materiaal dat ze van uitgevers voorgelegd krijgen.

De kans is groot dat er voor veel keuzevakken geen lesmateriaal komt. Dit maakt de kans dat scholen een breed scala aan keuzevakken invoeren kleiner en daarmee wordt de structuur van het nieuwe vmbo niet optimaal gebruikt.

Veel pilotscholen ontwikkelen zelf lesmateriaal voor zowel het profielvak als de keuzevakken, daarbij maken ze waar mogelijk gebruik van bestaande opdrachten en gebruiken ze methoden als naslagwerk. Tijdens bezoeken hoort de projectleiding vaak de verzuchting: 'het is erg veel werk, maar wel heel erg leuk'. Deze scholen geven aan dat ze materiaal waarmee uitgevers komen waarschijnlijk niet gaan gebruiken, omdat ze tegen die tijd ook hun eigen materiaal af hebben en dit helemaal is toegesneden op de eigen school/regio situatie.

Witte vlekken

Een aantal pilotscholen heeft aan de hand van een examenprogramma geïnventariseerd voor welke taken en deeltaken zij al opdracht hebben die weer gebruikt kunnen worden en voor welke taken of deeltaken er nieuwe opdrachten ontwikkeld moeten worden. Dit leidt tot complexe Excel-schema's, maar geeft de betreffende scholen veel houvast. Een een keer ontwikkelde systematiek is ook toepasbaar voor profielen die de betreffende school op 1 augustus 2016 start. Ook met betrekking tot deze inventarisatie geven scholen aan: het is veel werk, maar we kunnen er ook echt iets mee en het laat ons heel bewust nadenken over het onderwijs dat we geven.

Opvallend is dat de ene pilotschool veel meer tijd beschikbaar stelt aan docenten voor de ontwikkeling van materiaal (lesstof en toetsen) dan de andere school.

Ook op andere vmbo-scholen wordt nu al materiaal voor keuzevakken ontwikkeld. Voorgesteld wordt, samen met kennisnet en VO-content, dit materiaal op te sporen, digitaal te ontsluiten en beschikbaar te stellen aan vmbo-scholen.

Bij platforms is geïnventariseerd in hoeverre er op tijd lesmateriaal beschikbaar komt voor de verschillen profielvakken. Uit deze inventarisatie blijkt dat er (soms met hun, soms op initiatief van platforms) voor alle profielen op tijd lesmateriaal beschikbaar is, maar dat de keuze over het algemeen heel beperkt is. Voor de meeste profielen komt er één hooguit twee methoden beschikbaar.

9 Inventaris

Er kan geen algemeen beeld gegeven worden van de behoefte van scholen aan inventaris. Deze behoefte is afhankelijk van de afdelingsprogramma's die een school nu aanbiedt, de outillage die ze daarvoor beschikbaar hebben en de profielen die de school wil gaan aanbieden.

Het behoort tot de taak van elke school er zorg voor te dragen dat de inventaris aanwezig is om het onderwijs te verzorgen behorende bij de aangeboden profielen. Er zijn echter een aantal profielen die van scholen extra investeringen vragen.

In het algemeen kan gezegd worden dat extra inventaris gevraagd wordt van:

- scholen die overgaan van het afdelingsprogramma Transport en logistiek naar het profiel Mobiliteit en transport, die vraagt een hele inventaris voor mobiliteit
- scholen die overgaan naar het profiel Produceren, installeren en energie en nu één van de onderliggende afdelingsprogramma's aanbieden. Als deze scholen geen metaaltechniek in huis hebben is de gevraagde investering extra groot
- scholen die nu Techniek breed aanbieden en overstappen op het profiel PIE of BWI
- scholen die nu alleen een afdelingsprogramma Uiterlijke verzorging aanbieden en overstappen op Z&W, het gaat hier echter om een zeer beperkt aantal scholen.

10 Administratie: schooladministratiepakketten

De introductie van profielvakken, profielmodulen en keuzevakken maakt aanpassing van schooladministratiepakketten noodzakelijk. In de huidige situatie geven scholen, vlak voor de start van de centrale examens het door de leerlingen behaalde SE-cijfer door aan DUO. Het gaat hier om één cijfer per vak. Na de invoering van de nieuwe beroepsgerichte profielen in het vmbo moeten scholen niet één SE-cijfer en een CE-cijfer aanleveren, maar moeten aangeven welke keuzevakken leerlingen gevolgd hebben en welk cijfer ze daarvoor behaald hebben. In de schooladministratieprogramma's moeten alle keuzevakken worden ingevoerd (en alle profielmodulen, een leerling kan immers ook een profielmodule als keuzevak volgen).

In augustus 2014 is een vakcodetabel verschenen waarin voor alle, toen bekende, profielvakken, profielmodulen en keuzevakken codes zijn opgenomen. Deze codes hanteren pilotscholen bij het bij DUO aanmelden van programma-onderdelen die door hun leerlingen zijn gevolgd. Softwareleveranciers van schooladministratieprogramma's passen momenteel hun programma's aan op deze wijzigingen. Het gaat hier echter niet om een eenmalige operatie, in de toekomst kunnen er keuzevakken aan het totaal worden toegevoegd, omdat scholen toestemming krijgen hun regionaal ontwikkelde keuzevak aan te bieden. Ook kunnen er keuzevakken worden geschrapt, omdat ze in de praktijk niet aangeboden worden.

Bezoeken aan pilotscholen leert dat medewerkers van de ene pilotschool veel vaardiger zijn in het werken met hun schooladministratieprogramma dan medewerkers van een andere school met hetzelfde programma. Tensminste één pilotschool laat leerlingen hun schooladministratieprogramma (Magister) gebruiken om hun loopbaandossier mee te maken.